

Nr 251.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående force-
ring av vissa materielanskaffningar för försvaret
m. m.; given Drottningholms slott den 13 oktober
1950.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av stats-
rådsprotokollet för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om
vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Allan Vougt.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Inledningsvis gör statsministern ett uttalande i fråga om de för höstriks-
dagen framlagda förslagen till förstärkning av försvarsberedskapen.

I propositionen framläggas förslag om förstärkning av krigsberedskapen i
följande hänseenden. Nya bemyndiganden att anskaffa materiel begäras till
sammanlagt 59 miljoner kronor. Anslag å tilläggsstat för materielanskaffning
äskas med 6 miljoner kronor. För ökad utbildningsverksamhet inom de fri-
villiga försvarsorganisationerna äskas sammanlagt 1 miljon kronor. Under
kapitalbudgeten äskas 5 miljoner kronor för fortsatta flygfältsarbeten.

Härjämte äskas å tilläggsstat betalningsanslag om tillhopa 65 miljoner
kronor för likvidering av materielbeställningar.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms
slott den 13 oktober 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,
VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför statsminister Erlander följande.

Sedan ett par år har, under intryck av det skärpta världspolitiska läget, det ena landet efter det andra sett sig nödsakat att öka sina rustningar och stärka sin försvarsberedskap. Efter Koreakrigets utbrott har tempot i upp- rustningen, inte minst i oss närbelägna länder, kraftigt påskyndats. I synner- het ha ansträngningarna inriktats på sådana åtgärder, som syfta till en för- stärkt beredskap inför en oväntad krissituation.

För flertalet europeiska stater måste upprustningen medföra utomordent- ligt kännbara bördor, i det att de efter befrielsen från en mångårig ockupa- tion nödgats börja helt från början vid skapandet av ett nationellt försvar samtidigt som de ha att kämpa med uppgiften att bygga upp ett av kriget ruinerat näringsliv. De nya, starkt ökade försvarsutgifterna drabba dem vid en tidpunkt, då det ekonomiska och sociala återuppbyggnadsarbetet ännu är långt ifrån avslutat.

Sverige är så tillvida i ett fördelaktigare läge som vi ha kunnat vidmakt- hålla och planmässigt utveckla den försvarsorganisation, som under det senaste kriget skapades. Icke desto mindre gav den skärpning av det inter- nationella läget, som inträdde under försommaren i och med utbrottet av den väpnade konflikten i Korea, anledning till att inom regeringen ökad uppmärksamhet ägnades de problem, som sammanhånga med vår försvars- beredskap.

Under juli månad påbörjades undersökningar rörande bland annat det aktuella läget i fråga om tillgången på krigsmateriel, varvid de militära myn- digheterna ägnade särskild uppmärksamhet åt de närmast i tiden liggande materielleveranserna. I anslutning härtill anmodades överbefälhavaren samt cheferna för civilförsvarsstyrelsen och riksnämnden för ekonomisk försvars- beredskap att förbereda en föredragning inom regeringen beträffande bered- skapsläget inom de olika grenarna av det totala försvaret. Efter underhands- kontakter mellan mig och ledarna för de demokratiska partierna anordnades i slutet av augusti och början av september sammankomster, varvid redogö- relser lämnades för beredskapsläget. Vissa förslag anmäldes därvid om åtgärder till omedelbar förstärkning såväl av den materiella som den perso-

nella försvarsberedskapen. På grundval av föredragningar inom regeringen och i övrigt anmälda önskemål om beredskapsåtgärder från statspolisintendenten och sjukvårdsberedskapsnämnden informerade regeringen i mitten av september representanterna för de demokratiska partierna om den principiella innebörden av de åtgärder för att omedelbart stärka försvarsberedskapen, som regeringen ansåge betingade av den internationella spänningen, samt om storleken av härav föranledda kostnader. I en i anslutning härtill utsänd kommuniké meddelade representanterna för bondeförbundet, folkpartiet och högern att de anslöto sig till tanken att omedelbara åtgärder för förstärkning av försvarsberedskapen av ungefärligen den storlek regeringen angivit voro nödvändiga. De förklarade emellertid, att de icke kunnat taga ställning till de olika detaljförslagen och underströko att enighet rådde om att riksdagens prövningsrätt i fråga om nya anslag ej finge trädas för när.

Underlaget för de förslag till riksdagen, varom sålunda i princip enighet uppnåtts, har av respektive myndigheter tillhandahållits i form av detaljerade förslag till åtgärder, varjämte de medelsbehov anmälts, som för innevarande budgetår erfordras för att genomföra förslagen. Dessa frågor anmälas dels av chefen för försvarsdepartementet i det följande, dels ock av cheferna för handels- och inrikesdepartementen i särskilda propositioner denna dag.

Av den av chefen för försvarsdepartementet i det följande lämnade redogörelsen framgår, att försvarskostnaderna under budgetåren 1945/50 varierat mellan 700 och 950 miljoner kronor, att en avsevärd del av kostnaderna, mellan 200 och 300 miljoner kronor per budgetår, avsett anskaffning av materiel och att beslut av statsmakterna meddelats om ytterligare materielanskaffningar till ett värde av omkring 1 330 miljoner kronor. Det har ansetts angeläget att i möjligaste mån forcera dessa anskaffningar, särskilt i fråga om pansarvärnsvapen och vissa ammunitionsslag. Förslag framläggas emellertid nu jämväl om en utökning av materielanskaffningarna inom en ram av 65 miljoner kronor i syfte att möjliggöra att redan under innevarande budgetår beställningar utläggas å för krigsberedskapens stärkande särskilt betydelsefull materiel av modernaste konstruktion. De härutinnan framlagda förslagen innebära att totalkostnaderna för försvaret under budgetåret 1950/51 uppskattas komma att stiga i förhållande till tidigare beräkningar med omkring 50 miljoner kronor. Härjämte har för intensivisering av den frivilliga utbildningsverksamheten anslag om 1 miljon kronor ansetts erforderliga, varjämte för flygfältsbyggen äskas 5 miljoner kronor.

Även för vår civila beredskap behövs en ökad medelsanvisning för att de mest angelägna behoven skall kunna tillgodoses. I fråga om civilförsvaret äro bristerna beträffande såväl materiel som personalens utbildning relativt sett större än i fråga om det militära försvaret. Då civilförsvaret numera utgör en viktig del av landets samlade försvarskrafter är det erforderligt att civilförsvaret genom ökad medelsanvisning erhåller större möjligheter att fullgöra sina uppgifter under krigsförhållanden. Regeringen har därför ansett sig böra förorda att ett belopp av 45 miljoner kronor ställes till civilförsva-

rets förfogande i syfte att förstärka organisationen, påskynda utbildningen, öka materielanskaffningen och påskynda utbyggnaden av skyddsrum.

Jämväl beträffande sjukvårdsberedskapen böra vissa åtgärder vidtagas i nuvarande läge. För detta ändamål har — utöver tillgänglig reservation — ett anslag å 4 miljoner kronor ansetts erforderligt.

Den polisverksamhet, som har till uppgift att förhindra och uppdaga mot den inre och yttre säkerheten riktat sabotage och spioneri, måste i en tid då man har anledning befara en ökad aktivitet på detta område givas möjligheter att intensivifiera sin verksamhet. Det behov av omedelbar personalförstärkning och materielanskaffning som anses erforderlig härför har uppskattats till 1 miljon kronor.

För att härefter beröra finansieringen av riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap inköps- och lagringsverksamhet har nämnden i skrivelse av den 29 augusti hemställt, att den rörliga krediten måtte ökas med 50 miljoner kronor. Nämnden har därvid hänvisat till att enligt den plan som förelåg, när årets riksdag behandlade frågan om medelsbehovet, detta uppgick till ett värde av 191 miljoner kronor, medan sedermera en avsevärd prisstegring på vissa varor inträtt. Kungl. Maj:t har därför i enlighet med riksnämndens hemställan begärt, att krediten måtte ökas med angivet belopp och föreslagit, att riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap må disponera den i riksgäldskontoret upplagda rörliga krediten intill ett belopp av 240 miljoner kronor.

Här må slutligen framhållas, att i anledning av förslag av järnvägsstyrelsen i proposition denna dag angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 på hemställan av chefen för kommunikationsdepartementet äskas anslag å 2,450 miljoner kronor till försvarsberedskap vid statens järnvägar.

Härefter anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter följande.

Kostnaderna för försvarsväsendet i form av betalningsutfall ha, bortsett från avskrivningskostnader, under budgetåren 1945/50 varierat mellan omkring 700 och 950 miljoner kronor enligt följande sammanställning (avrundade tal i miljoner kronor).

1945/46	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
823	730	755	855	c:a 950

1949 års försvarsutredning har uppskattat kostnaderna för innevarande budgetår till inemot 1 100 miljoner kronor.

En betydande del av försvarskostnaderna belöpa på anskaffning av materiel. För att belysa omfattningen av denna anskaffning kan nämnas, att värdet av materiel, som levererats under budgetåren 1945/50, uppgått till tillhopa omkring 1 300 miljoner kronor med en leveranstakt av mellan 200 och 300 miljoner kronor per budgetår.

I fråga om anskaffning av tygmateriel för armén, fartygsmateriel och flygmateriel har under de senaste budgetåren en övergång skett till det s. k. bemyndigandesystemet. Detta innebär i princip, att anskaffningarnas om-

fattning regleras med av riksdagen för ett budgetår i sänder givna bemyndiganden att utlägga beställningar å materielen. För att täcka kostnaderna för materielanskaffningarna kunna med detta system de å riksstaten uppförda anslagen — de s. k. betalningsanslagen — i princip anpassas till vad som under visst budgetår väntas komma att utbetalas på grund av de för tidigare budgetår eller det aktuella budgetåret givna bemyndigandena.

Vid införandet av det nya systemet övergingo reservationer å vissa äldre anslag i bemyndiganden. Därvid skulle i princip reservationerna ha kunnat tillföras budgetutjämningsfonden. Med hänsyn till svårigheten att i förväg bedöma betalningsutfallet å betalningsanslagen bibehöllos emellertid vissa reservationer såsom betalningsreserver. Reservationerna överfördes i dessa delar att redovisas å betalningsanslagen. De få icke disponeras utan medgivande av Kungl. Maj:t.

Rörande den närmare innebörden av bemyndigandesystemet torde få hänvisas till statsverkspropositionen till 1950 års riksdag (Bil. 6, punkt 1).

Storleken av de bemyndiganden som lämnats till och med budgetåret 1950/51, av de för likvider anvisade betalningsanslagen ävensom av de till betalningsanslagen överförda betalningsreserverna framgår av följande tablå (siffrorna i miljoner kronor).

Anslag	Bemyndigande t. o. m. 1950/51	Betalnings- anslag t. o. m. 1950/51	Betalnings- reserver	Beslutad an- skaffning, som den 30/6 1951 icke täckts av anslagsmedel
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.	268	60	40	168
Marinen: Fartygsbyggnader.....	195	60	25	110
Marinen: Anskaffning av artilleri- materiel m. m.	127	10	45	72
Flygvapnet: Anskaffning av flyg- materiel m. m.	860	370	35	455
Summa	1 450	500	145	805

För materielanskaffning vid sidan av bemyndigandesystemet disponeras reservationer å vissa äldre anslag, vilka reservationer vid ingången av budgetåret 1950/51 beräknats till omkring 235 miljoner kronor.

Av vad nu sagts framgår, att myndigheterna haft möjlighet att under senare budgetår utlägga beställningar för materielanskaffningar inom ramen för beslutat anskaffningsprogram till en kostnad av $1\,450 + 235 = 1\,685$ miljoner kronor. Till en del ha de med stöd av bemyndigandena beslutade anskaffningarna genomförts och likviderats. Enligt från förvaltningsmyndigheterna införskaffade uppgifter uppgick värdet av materiel, som inom ramen för givna bemyndiganden och disponibla reservationer å äldre anslag avses skola anskaffas men som ännu icke levererats, den 1 juli 1950 till omkring 1 330 miljoner kronor. Av detta belopp hade den 1 juli 1950 beställningar utlagts för omkring 780 miljoner kronor. Av beställningsbemyndiganden och

reservationer å äldre anslag återstodo således odisponerade omkring 550 miljoner kronor enligt följande.

	Utelöpande beställningar 30/6 1950	Icke utnyttjade beställnings- bemyndiganden (reservationer) 1/7 1950	Summa
Armén	277	101	378
Marinen	165	168	333
Flygvapnet	337	284	621
Summa	779	553	1 332

Efter den 1 juli 1950 ha ytterligare beställningar utlagts, varför numera en förskjutning mellan de i tabellen angivna summorna ägt rum.

Till belysande av senast uppnådd eller beräknad leveranstakt kunna följande uppgifter lämnas. I tablån har för jämförelse även angivits storleken av de för budgetåret 1950/51 lämnade bemyndigandena (siffrorna i miljoner kronor).

	Medelsförbrukning		Bemyndigande 1950/51
	1949/50	1950/51	
Armén	63	83	70
Marinen	80	140	65
Flygvapnet	165	195	230
Summa	308	418	365

Av den nu lämnade redogörelsen framgår, att beställningar å materiel utlagts eller väntas komma att inom den närmaste tiden utläggas till mycket betydande belopp, omkring 1 330 miljoner kronor, men att leveranstakten är relativt dålig. Med den leveranstakt som uppnåddes under budgetåret 1949/50 skulle således mer än fyra år förflyta innan leveranserna slutförts. Det är därför naturligt om man i nuvarande utrikespolitiska läge ställt sig den frågan om icke beslutade materielanskaffningar skulle kunna forceras i syfte att tidigare än beräknat tillföra krigsmakten särskilt betydelsefull materiel. Sedan militärledningen och förvaltningsmyndigheterna anmodats att undersöka förutsättningarna för en dylik forcering och att i samband därmed överväga sådana angelägna åtgärder i övrigt, som för försvarsväsendets del skulle vara ägnade att åstadkomma en omedelbar förstärkning av krigsberedskapen, har överbefälhavaren med skrivelse den 6 september 1950 överlämnat en promemoria med principförslag rörande de åtgärder till försvarsberedskapens förstärkande som omedelbart borde vidtagas.

Överbefälhavarens förslag.

Överbefälhavaren har i sin skrivelse förordat åtgärder i syfte att omedelbart förstärka såväl den materiella som den personella krigsberedskapen. Här-

jämte har överbefälhavaren förordat en intensifiering av byggnadsverksamheten i vad gäller till befästningars delfond av försvarsväsendets fastighetsfond hänförliga byggnadsobjekt samt i fråga om flygfältsarbeten.

Överbefälhavarens skrivelse liksom ock förvaltningsmyndigheternas i det följande berörda framställningar äro av den natur, att en närmare redogörelse för innehållet icke bör lämnas till statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar torde få inhämtas genom de handlingar som komma att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott.

I fråga om *den materiella beredskapen* har överbefälhavaren förordat en forcering av pågående materielanskaffningar, särskilt av sådan materiel, beträffande vilken behovet av en komplettering är särskilt framträdande. Härvid har i första hand åsyftats de nyligen färdigställda konstruktionerna i fråga om pansarvärnsmateriel (raket- och granatgevär med ammunition, stridsvagnsminor m. m.) samt radarmateriel, främst för luftbevakningen, jaktstridsledningen och luftvärnet men även för mark-, sjö- och kustartilleriet. En snabbare takt för moderniseringen av fartygsmaterielen har ock ansetts böra eftersträvas.

Därest en forcering av pågående anskaffning av särskilt viktig materiel kan åstadkommas erfordras enligt överbefälhavaren nya beställningsbemyndiganden redan under innevarande budgetår, så att ytterligare beställningar kunna utläggas vid de företag som tidigare än beräknat fullgjort pågående leveranser. Nya bemyndiganden erfordrades emellertid redan nu jämväl för att snabbare kunna fylla bristerna beträffande vissa särskilt viktiga materiel- och ammunitionslag genom utläggande av beställningar vid flera företag. Vidare borde ett ersättande av viss otidsenlig materiel ske inom områden, där behovet av en modernisering med hänsyn till teknikens utveckling vore särskilt framträdande. Härigenom kunde möjliggöras ett tidigare genomförande av de materielanskaffningsplaner som utarbetats inom respektive försvarsgrenar, bland annat syftande till fortsatt anskaffning av pansarvärnsmateriel, granatkastarammunition, luftvärnspjäser av modernaste konstruktion, radar- och radiomateriel för armén samt luftbevakning och jaktstridsledning ävensom materiel för modernisering av fartygen. Vidare skulle möjliggöras påbörjande av anskaffning av den nu färdigkonstruerade 10,5 cm haubitsen för fältartilleriets förnyelse samt anskaffning av viss signal- och kryptomateriel.

Storleken av erforderliga beställningsbemyndiganden har överbefälhavaren uppskattat till 65—70 miljoner kronor, inklusive eventuella merkostnader för forcering av redan beslutad materielanskaffning.

Överbefälhavaren har särskilt poängterat, att den påyrkade tidigareläggningen av planerade materielanskaffningar icke föregriper en framtida avvägning av försvarskostnaderna, då anskaffningen under alla förhållanden bedömes böra komma till stånd.

I fråga om *den personella beredskapen* inom försvaret har överbefälhavaren föreslagit dels ökad antagning av reservofficerare, dels anvisande under innevarande budgetår av omkring 1 miljon kronor för intensifiering av den

frivilliga befälsutbildningen samt för ökad utbildningsverksamhet inom bland annat lottarörelsen.

För höjande av den personella beredskapen har överbefälhavaren vidare framlagt förslag om extra-ordinära inkallelser av värnpliktiga. Således har föreslagits att omkring 10 500 gruppchefer ur armén och ett antal ur kustartilleriet, vilka genom begränsningen av utbildningstiden under åren 1947—1950 ansetts ha fått en ofullständig första utbildning, våren 1951 skola fullgöra en månads extra tjänstgöring. Kostnaderna härför ha beräknats till omkring 5 miljoner kronor. Vidare har föreslagits att omkring 5 000 värnpliktiga vid flottan, som erhållit en i förhållande till 1941 års värnpliktslag avkortad utbildning, inkallas till en extra utbildning i perioder om tre månader med början våren 1951. I samband härmed har föreslagits rustande av ett antal fartyg. Kostnaderna ha beräknats till inemot 2 miljoner kronor per kvartal. Dessa värnpliktiga vid flottan ha fullgjort all dem i fredstid åliggande utbildning.

Beträffande *kapitalbudgeten* har överbefälhavaren föreslagit en ökning av den för försvaret för 1950 tillgängliga byggnadskvoten för att igångsätta be-fästnings- och flygfältsarbeten redan under innevarande år inom en ram av 15—20 miljoner kronor, som till större delen finnas tillgängliga. Härjämte har förordats anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av 25 miljoner kronor för att påbörja ytterligare befästnings- och flygfältsarbeten. För att möjliggöra detta föreslås en häremot svarande ytterligare ökning av försvarets byggnadskvot.

I anledning av överbefälhavarens förslag gjorda framställningar.

Överbefälhavaren har i skrivelser den 29 september och den 5 oktober 1950 överlämnat framställningar av i det följande angivna förvaltningsmyndigheter och organisationer om anvisande å tilläggsstat för budgetåret 1950/51 av anslag eller om utverkande av bemyndiganden i följande hänseenden.

Den materiella beredskapen.

Chefen för försvarsstaben har hemställt om anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av tillhoppa 3 037 000 kronor för utvidgning av det för försvarsgrenarna gemensamma krigstelegrafnätet, för komplettering av det permanenta trådnätet för operativa signalförbindelser samt för anskaffning av kryptomateriel för försvarsgrenarna.

Försvarets sjukvårdsstyrelse har hemställt, att på tilläggsstat för budgetåret 1950/51 måtte anvisas ett anslag av 1 miljon kronor för anskaffning av sådan sjukvårdsutrustning, som styrelsen bedömde såsom särskilt angelägen för att täcka allvarliga brister.

Arméförvaltningen har under erinran att ämbetsverket bland sina medels-äskanden för budgetåret 1951/52 för engångsanskaffning av viss intendenturmateriel äskat ett särskilt anslag å 1,45 miljon kronor nu föreslagit att av nämnda belopp 1 miljon kronor måtte anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår för anskaffningens påbörjande. Anskaffningen, som i

sin helhet kostnadsberäknats till 4 miljoner kronor, avser att tillföra i krigsorganisationen ingående nya organisationsenheter beklädnadsmateriel.

Arméförvaltningen har vidare hemställt, att ämbetsverket måtte erhålla bemyndigande att — utöver det för budgetåret 1950/51 lämnade bemyndigandet att utlägga beställningar för anskaffning av tygmateriel till ett belopp av 70 miljoner kronor — under samma budgetår utlägga beställningar inom en ram av ytterligare 33,8 miljoner kronor för komplettering och förnyelse av tygmateriel. I anslutning härtill har arméförvaltningen framhållit följande.

Hela det angivna beloppet avsåge anskaffningsobjekt, vilka inrymdes i ämbetsverkets äskande om bemyndigande för budgetåret 1951/52. Den tidsvinst vid leveranser, som kunde beräknas bli en följd av att ytterligare bemyndiganden lämnades redan under år 1950, uppginge i allmänhet till omkring ett halvt år. Denna tidsvinst medförde i vissa fall att nu pågående tillverkningar, vilka efter eftersträvad forcering eljest skulle ha upphört, kunde fortsätta i löpande följd ävensom att viss modern materiel tidigare kunde tillföras krigsorganisationen i utbyte mot äldre, otidsenlig materiel. Kostnaderna för de anskaffningar, som sålunda föresloges överflyttade från äskandet för budgetåret 1951/52 till budgetåret 1950/51, fördelade sig på olika materielgrupper enligt följande.

	Mkr.
Vapenmateriel m. m.	12·95
Ammunition m. m.	10·00
Motorfordonsmateriel m. m.	7·60
Övrig fordonsmateriel m. m.	0·50
Signalmateriel m. m.	2·75
	Summa 33·80

Arméförvaltningen har uppskattningsvis beräknat de medel som för budgetåret 1950/51 anvisats till anskaffning av tygmateriel jämte å anslaget vid ingången av budgetåret förefintliga reservationer vara tillräckliga för att täcka såväl de utbetalningar, som bleve en följd av att bemyndigandet för budgetåret 1950/51 utvidgades med 33,8 miljoner kronor som de ökade utbetalningar, vilka kunde bliva en följd av de tidigare leveranserna av uteliggande beställningar. På grund härav syntes det icke erforderligt att äska ytterligare medel å tilläggsstat för budgetåret 1950/51. Beträffande bemyndiganden för eventuellt uppkommande kostnader för forcering av uteliggande beställningar avsåge arméförvaltningen att framdeles ingiva framställningar. Ämbetsverket avsåge vidare att framdeles inkomma med förslag till ytterligare bemyndiganden för budgetåret 1951/52 med det sammanlagda belopp av omkring 35 miljoner kronor, varmed förut ingivna äskanden för budgetåret 1951/52 komme att minska genom bemyndigandets överflyttning till tilläggsstat för budgetåret 1950/51.

Marinförvaltningen har hemställt, att redan under budgetåret 1950/51 ytterligare bemyndiganden måtte lämnas ämbetsverket att inom en ram av 13 miljoner kronor förstärka den materiella beredskapen vid marinen. Ämbetsverket har i anslutning härtill anfört följande.

De bemyndiganden, som nu begärdes, avsåge sådana ändamål som snabbt kunde medföra en förstärkning av marinens materielberedskap. De vore till största delen att betrakta såsom en förstärkning av de bemyndiganden som erhållits för innevarande budgetår. Marinförvaltningen förutsatte att bemyndigandena i dessa delar icke skulle anses såsom ett förskott på de bemyndiganden som i anledning av ämbetsverkets framställningar rörande medelsbehovet för budgetåret 1951/52 komme att medgivas för sistnämnda budgetår.

De bemyndiganden om tillhoppa 13 miljoner kronor som marinförvaltningen nu föreslagit fördela sig å anslagen till fartygsbyggnader och anskaffning av artillerimateriel m. m. enligt följande.

Fartygsbyggnader.

	Mkr.
Modernisering av lättare fartyg	1·4
Iordningställande av vissa fartyg	2·5
Anskaffning av ubåtsbatterier	1·5
Modernisering av äldre motorer	0·5
Försökstillverkning av fartygsmateriel	0·3
Förberedelser för ombyggnad av hjälpfartyg	0·3
Summa	6·5

Anskaffning av artillerimateriel m. m.

	Flottan.	Kustartilleriet.	Gemensamt.
Artillerimateriel	1·07	1·81	0·16
Torpedmateriel	0·30	0·76	—
Minmateriel	0·10	0·50	—
Telemateriel	0·40	—	—
Radarmateriel	0·20	—	—
Ingenjörmateriel	—	—	0·50
Stridsledningsmateriel	—	—	0·70
Summa	2·07	3·07	1·36

Beträffande marinens moderniseringsprogram har marinförvaltningen framhållit följande. För att de fartyg, som inginge i av riksdagen fastställt moderniseringsprogram, skulle snarast möjligt erhålla största möjliga stridsvärde måste framför allt nu levererad materiel ävensom sådan, som inom den närmaste tiden komme att levereras, omgående installeras på fartygen. Planerade moderniseringsperioder för respektive fartyg komme som följd härav i vissa fall att uppdelas i etapper. Detta innebure att marinförvaltningen under budgetåret 1950/51 komme att igångsätta modernisering av vissa fartyg, vilka enligt tidigare planer icke skulle ha moderniserats under budgetåret och beträffande vilka beställningsbemyndigande avseende de totala moderniseringskostnaderna ännu icke erhållits. Moderniseringarna komme emellertid givetvis att hållas inom ramen för de bemyndiganden som erhållits eller nu äskades. Uppdelningen av moderniseringen i etapper medförde emellertid vissa ökade totalkostnader, vilka för närvarande kunde uppskattas till omkring 2 miljoner kronor. Dessa kostnader finge anses som forceringskost-

nad. Dylika kostnader, omkring 450 000 kronor, väntades också uppstå i samband med forcering av anskaffningarna av viss torped- och telemateriel.

För att under budgetåret 1950/51 täcka likvider på nu föreslagna beställningsbemyndiganden har marinförvaltningen beräknat ett belopp av 9,62 miljoner kronor bliva erforderligt, oavsett förenämnda forceringskostnader. Återstående likvider (13,00 — 9,62 =) 3,38 miljoner kronor beräknas skola fullgöras under budgetåret 1951/52.

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen ha hemställt om nytt beställningsbemyndigande för budgetåret 1950/51 om tillhoppa 45,7 miljoner kronor. Av berörda belopp avse 8 miljoner kronor modernisering av luftbevakningen, 24,7 miljoner kronor anskaffning av nattjaktflygplan samt 13 miljoner kronor åtgärder för ökning av flygindustriens produktionstakt.

Beträffande modernisering av luftbevakningen ha chefen för flygvapnet och flygförvaltningen åberopat chefens för flygvapnet yttrande över 1949 års försvarsutrednings skrivelse den 4 juli 1950, i vilket yttrande förordats en moderniseringsplan, kostnadsberäknad till 30,75 miljoner kronor. Därest icke Kungl. Maj:t redan till årets riksdag avsåge framlägga förslag om modernisering enligt denna plan, borde i varje fall redan beslutad modernisering påskyndas och kompletteras så att den materiel, som anskaffats eller beställts inom ramen för hittills meddelade beslut, kunde till fullo utnyttjas. För innevarande budgetår erfordrades härför ett beställningsbemyndigande om 8 miljoner kronor. Betalningsutfallet hade beräknats i sin helhet komma att belasta budgetåret 1951/52.

Beträffande anskaffning av nattjaktflygplan har framhållits följande. De nuvarande nattjaktplanen levererades under åren 1948 och 1949. Redan vid anskaffningen förutsattes att flygplanen icke skulle kunna utnyttjas under längre tid än fyra år. Enligt nu gällande anskaffningsplaner vore det emellertid icke möjligt genomföra förnyelse av nattjaktplanen förrän långt senare. På grund av haverier hade flygplanbeståndet avsevärt nedgått. Med hänsyn såväl till flygsäkerheten som till krigsberedskapen vore det oundgängligen nödvändigt att omedelbart vidtaga åtgärder för att ersätta den nuvarande flygplantypen med modernare nattjaktflygplan. Den totala kostnaden för anskaffning av nya plan hade uppskattats till 60 miljoner kronor. För att finansiera anskaffningen stode inom flygvapnets kostnadsram endast de medel till förfogande, som vore avsedda för planenlig förnyelse av nattjaktplanen. Om samtliga dessa medel nu disponerades för anskaffning av flygplan skulle den framtida förnyelsen av flygplanen omintetgöras, såvida icke kostnadsramen utvidgades eller besparingar kunde göras. Med hänsyn till det omedelbara behovet av ersättning av nattjaktflygplanen föresloges dels anskaffning nu av flygplan till en kostnad av 35,3 miljoner kronor med finansiering inom flygvapnets nuvarande kostnadsram, dels ock att anskaffningsplanen utökas med en engångskostnad av 24,7 miljoner kronor för anskaffning nu av ytterligare flygplan. För anskaffningens genomförande erfordrades under innevarande budgetår ett nytt bemyndigande på 24,7 miljoner

kronor. För likvider under budgetåret 1950/51 erfordrades 4 miljoner kronor, belöpande å planen utom kostnadsramen.

Beträffande åtgärder till ökning av flygindustriens produktionstakt har hemställts om beställningsbemyndigande av 13 miljoner kronor. Beloppet avses för inköp av verktygssats och lagerköp av importmateriel. För likvider under budgetåret 1950/51 beräknas 11,5 miljoner kronor bliva erforderliga. Till stöd för framställningen har åberopats svårigheterna att i rådande läge kunna inköpa flygmateriel från utlandet samt att det av beredskapskäl vore i hög grad önskvärt att genom forcering av den inhemska flygplanproduktionen dels påskynda det planenliga utbytet av äldre omoderna krigsflygplan, dels skapa förutsättningar för att vid ett beslut om förstärkning av återstående fyra dagjaktflottiljer kunna anskaffa härför erforderlig materiel inom landet. De föreslagna åtgärderna skulle medgiva att leveranstakten ökades med 30 % i månaden från och med hösten 1952.

Den personella beredskapen.

Chefen för armén har föreslagit att beslut nu fattas om en *utökning av antalet reservofficerare vid armén*. Härom har arméchefen anfört följande.

1941 års försvarsutredning beräknade en årlig nyrekrytering av 220 reservofficerare vid armén. Detta antal hade sedermera blivit en norm för Kungl. Maj:ts årliga bemyndigande till chefen för armén att antaga reservofficersaspiranter såsom fänrikar i reserven. För år 1951 hade dock antalet höjts till högst 250.

Denna maximering hade emellertid medfört att endast cirka 50 % av hela antalet lämpliga reservofficersaspiranter kunnat anställas såsom fänrikar i reserven. Härigenom hade aspiranter med mycket goda betyg måst avvisas, trots att betygen i många fall till och med skulle ha berättigat vederbörande till kommendering till krigsskolan eller försvarets läroverk, om han så önskat. Det antal reservofficerare, som årligen anställdes, kunde därför utan svårighet ökas. En sådan ökning innebure en betydande förbättring av kvaliteten hos krigsförbanden. Genom sin fredstjänstgöring vart tredje år kunde nämligen reservofficerare vidmakthålla och förkovra vid kadettskolorna inhämtade kunskaper och färdigheter i helt annan utsträckning än de värnpliktiga officerarna, som endast gjorde tre repetitionsövningar samt eventuellt frivillig befälsutbildning. En granskning av tillgänglig betygsstatistik hade givit vid handen, att antalet årligen antagna fänrikar i reserven kunde utökas till 350 med bibehållet kvalitetskrav. Denna utökning borde sålunda fortsättningsvis ske. Det vore emellertid även önskvärt att kunna utnyttja det goda rekryteringsmaterial, som måste avvisas åren 1948, 1949 och 1950. Längre tillbaka i tiden synes man av ålders- och utbildningsskäl ej böra gå. Med hänsyn till kvalitetskravet syntes omkring 100 man kunna utväljas per årsklass, varför en engångsantagning av 300 reservfänrikar borde ske innevarande budgetår.

Kostnaderna för den föreslagna utökningen, avseende ekiperingshjälp, tjänstgöringstraktamenten m. m., ha uppskattats till 210 000 kronor för budgetåret 1950/51 för att 1960/61 stiga till 510 000 kronor.

Centralförbundet för befälsutbildning har hemställt om anvisande å tilläggsstat av ett anslag å 560 000 kronor för *intensifiering av den frivilliga befälsutbildningen*. Förbundet har framhållit att alltsedan 1946 deltagaran-

talet stigit. För att bibehålla samma utbildningsfrekvens innevarande budgetår som för budgetåret 1949/50 erfordrades utöver anvisade medel ytterligare 300 000 kronor. För motsedd ökning av verksamheten erfordrades 260 000 kronor. Av kostnaderna borde 30 000 respektive 50 000 kronor såsom avseende kustartilleriets och luftbevakningens personal anvisas under marinen respektive flygvapnet.

Centralförbundet för befälsutbildning har vidare hemställt om anvisande av ytterligare medel, 150 000 kronor, för de *kvinnliga bilkårens utbildningsverksamhet* och i anslutning därtill framhållit följande. Under budgetåret 1949/50 hade inom bilkårens utbildats 612 kvinnliga bilförare. Härför hade i statsbidrag utgått endast omkring 50 % av de verkliga kostnaderna. Verksamheten har starkt hämmats på grund av medelsbrist. Det vore önskvärt att utbildning med lastbil skedde i större utsträckning än vad som hittills varit möjligt. Arméns behov av kvinnliga bilförare hade av arméstaben angivits till 3 000 under närmaste treårsperiod, d. v. s. ett nytillskott per år av cirka 1 000 bilförare. Den utbildningskapacitet, som de kvinnliga bilkårens för närvarande kunde prestera, vore 1 500 i grundläggande utbildning och 2 000 i repetitions- och kompletterande utbildning samt instruktörsutbildning. För att utbildningsverksamheten skulle kunna bedrivas i den omfattning som erfordrades för att tillgodose de av arméstaben uppställda behoven erfordrades ytterligare 150 000 kronor för innevarande budgetår.

Skytteförbundens överstyrelse har hemställt om anvisande av ett tilläggsanslag av 150 000 kronor för att avhjälpa de allvarigaste bristerna i fråga om underhåll av skjutbanor. Behovet har beräknats utgöra 300 000 kronor till och med utgången av innevarande budgetår.

Riksförbundet Sveriges lottakärer har hemställt om ytterligare bidrag för innevarande budgetår med 285 000 kronor för *utbildning av lottor*. Förbundet har erinrat att det å riksstaten uppförda bidragsanslaget, 370 000 kronor, endast utgjorde hälften av vad förbundet äskat för genomförande av sin utbildningsverksamhet ävensom att äskandena för budgetåret 1951/52 överstege 1 miljon kronor. I båda fallen hade beräkningarna grundats på uppgifter från de militära myndigheterna rörande behovet av lottor i krigsorganisationen. För att tillvarata de för närvarande fördelaktiga rekryteringsförhållandena och skapa ökat intresse för lottautbildning avsåg förbundet att anslå egna medel till en kraftig rekryterings- och upplysningsverksamhet. Förbundet ansåg sig kunna genomföra en avsevärt ökad utbildning, för vilken medelsbehovet utgjorde, utöver bidragsanslaget för budgetåret 1950/51, ytterligare 525 000 kronor.

Rikshemvärnschefen har anmält behov av förstärkning med 125 000 kronor av *hemvärnets övningsanslag*, för budgetåret 1950/51 anvisat med 1,075 miljon kronor.

Kapitalbudgeten.

Fortifikationsförvaltningen har hemställt, att å tilläggsstat för budgetåret 1950/51 under befästningars delfond av försvarets fastighetsfond anvisas sär-

skilda investeringsanslag om tillhoppa 20 miljoner kronor. I anslutning därtill har fortifikationsförvaltningen framhållit följande.

Av medel, som under tidigare budgetår anvisats å driftbudgeten för olika befästningsarbeten, kvarstodo vid krigets slut omkring 13,5 miljoner kronor odisponerade. Efter medgivande av Kungl. Maj:t hade därefter av nämnda medel disponerats omkring 6 miljoner kronor. För närvarande återstode i runt tal 7,5 miljoner kronor odisponerade. — För utförande av ammunitionsförråd i berg, berghangarer, fartygstunnlar, radarbefästningar, lokaler för luftbevakningen m. fl. för krigsberedskapens höjande nödvändiga objekt har riksdagen anvisat särskilda investeringsanslag. Med hänsyn till rådande byggnadsreglering hade dessa arbeten icke kunnat utföras i den takt, som tillgängliga medel eljest kunnat medgiva. För närvarande stode i runt tal 21,5 miljoner kronor till Kungl. Maj:ts disposition. Fortifikationsförvaltningen hade i samråd med chefen för försvarsstaben utarbetat ett byggnadsprogram omfattande särskilt viktiga bergrums- och befästningsobjekt. Kostnaderna för detta programs genomförande för innevarande budgetår uppginge till omkring 26,8 miljoner kronor. Medel för detta programs genomförande stode till förfogande. På anmodan av överbefälhavaren hade fortifikationsförvaltningen vidare upprättat ett program för vissa ytterligare viktiga befästningsarbeten inom en kostnadsram av 20 miljoner kronor. Medel för dessa arbeten hade äskats i ämbetsverkets framställning rörande medelsbehovet för budgetåret 1951/52. Det vore emellertid angeläget att dessa arbeten påbörjades redan under innevarande budgetår. Därest ämbetsverkets förslag om anvisande å tilläggsstat av 20 miljoner kronor bifölles, kunde äskandena för budgetåret 1951/52 minskas i motsvarande omfattning.

Flygförvaltningen har hemställt att under innevarande budgetår erhålla bemyndigande att igångsätta flygfältsarbeten inom en kostnadsram av 10 miljoner kronor ävensom att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1950/51 måtte anvisas ett investeringsanslag av 5 miljoner kronor till vissa flygfältsarbeten m. m. Bemyndigandet avsåges att utnyttjas för igångsättande av sådana flygfältsarbeten som anmälts i flygvapnets medelsäskanden under kapitalbudgeten för budgetåren 1947/51 och budgetåret 1951/52. Hittills lämnade bemyndiganden lämnade icke utrymme för en forcering av flygfältsarbetena. Till och med budgetåret 1950/51 anvisade investeringsanslag beräknades i sin helhet behöva tagas i anspråk för redan beslutade flygfältsarbeten.

Vissa övriga framställningar som föranleda äskanden å tilläggsstat.

Krigsmaterielverket har i skrivelse den 29 september 1950 gjort framställning om anvisande av medel för höjande av den industriella krigsberedskapen. Ämbetsverket har hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår måtte anvisas ett anslag av 7 000 000 kronor för viss maskinanskaffning m. m. ävensom att för verket lämnat bemyndigande att belasta rörelsekapitalet för lagerköp av materiel för planerad krigsproduk-

tion måtte ökas med 4 000 000 kronor från 10 000 000 kronor till 14 000 000 kronor. Anslaget å 7 000 000 kronor avses för anskaffning och iståndsättande av maskiner, verktyg, mätdon och annan erforderlig utrustning för planerad krigstillverkning. Krigsmaterielverket har framhållit, att medelsbehovet för genomförande av ifrågavarande anskaffning enligt verkställda beräkningar uppginge till omkring 15,15 miljoner kronor. Emellertid förefunnes icke möjligheter att omedelbart anskaffa fullgoda maskiner, verktyg och mätdon för hela detta belopp. Med hänsyn därtill har krigsmaterielverket efter samråd med chefen för försvarsstaben ansett sig kunna för innevarande budgetår inskränka sin framställning till att omfatta allenast 7 000 000 kronor, motsvarande en första etapp av programmet. Denna etapp omfattade materiel i krigstillverkningsplanerna, som enligt försvarsstabens bedömande vore den allra väsentligaste.

Flygförvaltningen har i skrivelse den 15 september 1950 hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1950/51 måtte under anslaget Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. anvisas 45 miljoner kronor. I avslutning härtill har ämbetsverket framhållit, att betalningsutfallet i samband med medelsäskandena för budgetåret 1950/51 hade beräknats till 145 miljoner kronor. För budgetåret hade emellertid å riksstaten upptagits ett anslag av allenast 135 miljoner kronor. Betalningsutfallet beräknades emellertid nu komma att bli 180 miljoner kronor. Skillnaden, (180 — 135 =) 45 miljoner kronor, erfordrades å tilläggsstat. Anledningen till det ökade betalningsutfallet vore bland annat att vissa utländska beställningar fullgjorts i snabbare takt än ursprungligen beräknats.

Departementschefen.

De i det föregående redovisade framställningarna avse till en del äskanden, som icke betingas av överbefälhavarens principförslag om åtgärder till försvarsberedskapens omedelbara förstärkning. Jag upptager till en början dessa äskanden till prövning.

Flygförvaltningen har hemställt om anvisande å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1950/51 av ytterligare 45 miljoner kronor under anslaget Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. Anslaget erfordras för att kunna inom bemyndigandesystemets ram verkställa under budgetåret motsedda likvider. Utgifterna äro alltså av automatisk karaktär, hänförliga till av riksdagen tidigare lämnade bemyndiganden. De kunna sägas vara en följd av redan före överbefälhavarens förslag uppnädd forcering av materielleveranserna för flygvapnet. Jag förordar att medel äskas å tilläggsstat för fullgörande av ifrågavarande likvider.

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen ha vidare anmält behov av nya bemyndiganden och betalningsmedel för att tidigare än som i gällande anskaffningsram för flygvapnet förutsatts ersätta nattjaktflottiljens (Västmanlands flygflottiljs) flygplan. Förslaget innebär dels en tidigareläggning inom gällande kostnadsram för budgetåren 1950/57 av anskaffning av flyg-

plan, dels ock att flygvapnets kostnadsram under nämnda period skall utökas med 24,7 miljoner kronor för inköp av ytterligare flygplan. Jag vill erinra om att under senare tid ett flertal haverier med dödlig utgång inträffat vid krigsmässiga övningar med flottiljens nuvarande nattjaktplan. Genom inträffade haverier har flottiljens flygplanbestånd nedgått. Jag finner det vara nödvändigt att flottiljen snarast möjligt tillföres nya flygplan i sådan omfattning att de krigsmässiga övningarna kunna bedrivas med modern och ur säkerhetssynpunkt fullgod materiel. Även beredskapsskäl kunna åberopas för en dylik anskaffning. Jag förordar alltså, att åtgärder redan nu vidtagas för anskaffning, inom flygvapnets kostnadsram, av moderna nattjaktplan. Detta kan ske utan att nya beställningsbemyndiganden nu behöva lämnas. Anskaffningen medför icke heller behov av ytterligare betalningsmedel under budgetåret 1950/51. Däremot är jag icke nu beredd förorda anskaffning av flygplan utöver kostnadsramen.

Jag övergår härnäst till överbefälhavarens principförslag till försvarsberedskapens omedelbara stärkande och i anslutning därtill av myndigheter och organisationer avgivna framställningar och upptar först till behandling frågor berörande *den materiella beredskapen*.

Av den inledningsvis lämnade redogörelsen framgår att värdet den 1 juli 1950 av utelöpande beställningar — avseende arméns tygmateriel, marinens fartygsbyggnader och artillerimateriel samt flygmateriel — uppgick till avsevärda belopp, omkring 780 miljoner kronor, och att möjlighet förelegat att utlägga beställningar för ytterligare omkring 550 miljoner kronor. Betalningsutfallet under budgetåret 1949/50 åter uppgick allenast till omkring 310 miljoner kronor. Det framstår som synnerligen angeläget att i rådande utrikespolitiska läge alla möjligheter tillvaratagas för att på kort sikt öka leveranstakten beträffande beslutade materielanskaffningar. Detta gäller särskilt sådan materiel, beträffande vilken bristerna i krigsorganisationen äro mest framträdande. På min anmodan verkställda undersökningar ha givit vid handen, att möjligheterna till en forcering av materielleveranserna inom den närmaste tiden i stort sett synas vara relativt begränsade beträffande såväl importmateriel som, därest icke förtursrätt med stöd av förfoganderättslagstiftning tillgripes, inom landet tillverkad materiel. Från krigsmaterielverket har emellertid anmälts att ämbetsverket, efter kontakter med leverantörerna i syfte att på frivillighetens väg öka leveranskapaciteten, kunnat utverka snabbara leveranser beträffande åtskillig genom verkets försorg anskaffad materiel, bland annat pansarvärnsvapen, pansarvärnsammunition och övrig ammunition. Jag förutsätter, att fortsatta ansträngningar göras att forcera ifrågavarande materielleveranser.

En forcering av materielleveranserna under budgetåret 1950/51 kommer uppenbarligen att medföra ett tidigare betalningsutfall än vad man förut räknat med. Enligt under hand inhämtade uppgifter torde detta tidigare betalningsutfall kunna uppskattas till omkring 25 miljoner kronor. För att uppbringa betalningsanslagen för marinen till erforderlig nivå böra å tilläggsstat anvisas ytterligare 10 miljoner kronor med lika fördelning å anslaget till

fartygsbyggnader och anslaget till anskaffning av artillerimateriel. I övrigt erfordras icke av denna anledning någon ökad medelsanvisning, då under budgetåret 1950/51 tillgängliga reservationer torde förslå för ifrågakommande ökade likvider.

En fortsatt forcering av materielleveranserna kommer givetvis jämväl för budgetåret 1951/52 att medföra ökade krav på betalningsmedel under betalningsanslagen. Det är emellertid icke nu möjligt att uppskatta storleken härav.

I samma mån som en forcering av nu utlagda beställningar kan genomföras uppkommer i fråga om bemyndigandeanslagen behov av bemyndiganden för att utlägga nya beställningar hos industrierna i syfte att uppehålla den löpande produktionen av krigsmateriel. Överbefälhavaren har härjämte förordat att beslut nu fattas — i form av nya bemyndiganden eller nya anslag — för tidigareläggning av beställningar å för krigsberedskapens stärkande särskilt betydelsefull materiel. Förvaltningsmyndigheterna ha i dessa hänseenden äskat bemyndiganden eller anslag, inklusive vissa forceringskostnader, om tillhoppa 82,287 miljoner kronor samt anmält eventuellt ytterligare behov av bemyndiganden för forceringskostnader.

Beträffande dessa äskanden vill jag till en början framhålla att jag icke i förevarande sammanhang är beredd förorda de av chefen för flygvapnet och flygförvaltningen föreslagna åtgärderna för ökning av den inhemska flygindustriens leveranstakt.

I övrigt vill jag nu förorda nya bemyndiganden eller anslag för tidigareläggning av beställningar inom en ram av 65 miljoner kronor, inklusive ifrågakommande forceringskostnader. Jag förordar, att inom angivna ram följande ändamål nu tillgodoses.

	Bemyndiganden eller anslag.	Därav anslag å tilläggsstat.
Försvarsstaben: Engångsanskaffning av viss materiel m. m.	2·0	2·0
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. (inklusive forceringskostnader)	34·0	—
Armén: Beklädnad m. m.	0·5	0·5
Marinen: Fartygsbyggnader m. m. (inklusive forceringskostnader)	8·0	5·0
Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m. (inklusive forceringskostnader)	6·0	5·0
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. (inklusive forceringskostnader)	8·0	—
Sjukvårdsmateriel	0·5	0·5
Krigsmaterielverket: Viss maskinanskaffning m. m.	6·0	3·0
Summa	65·0	16·0

Några myndigheter ha förutsatt, att de i förevarande sammanhang ifrågasatta bemyndigandena skola tillkomma utöver de i äskandena för budgetåret

1951/52 begärda. Jag är emellertid icke nu beredd att taga ställning till frågan om storleken av de bemyndiganden som böra utverkas för budgetåret 1951/52; dessa frågor synas böra prövas först i samband med budgetberedningarna för nämnda budgetår. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga besluta om de ändringar i förhållande till myndigheternas i förevarande sammanhang framlagda förslag som betingas av denna anledning liksom av den av mig förordade begränsningen i förhållande till myndigheternas förslag.

I enlighet med av riksdagen meddelade föreskrifter angående dispositionen av krigsmaterielverkets rörelsekapital äger Kungl. Maj:t bemyndiga ämbetsverket att belasta sitt rörelsekapital med ytterligare medel för beredskapsköp.

Beträffande nu föreliggande förslag om förstärkande av den *personella beredskapen* anser jag mig böra tillstyrka anvisande å tilläggsstat av tillhoppa 1 miljon kronor för intensivisering av utbildningsverksamheten inom hemvärnet, den frivilliga befälsutbildningen, inklusive de kvinnliga bilkårerna, samt lottarörelsen. Däremot finner jag icke det av skytteförbundens överstyrelse anmälda medelsbehovet vara av natur att i förevarande sammanhang böra tillgodoses. Jag förordar, att förslag framlägges om anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av följande reservationsanslag, nämligen till Armén: Hemvärnets övningar 100 000 kronor, till Armén: Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. 675 000 kronor samt till Lottaorganisationen 225 000 kronor.

Vad härefter angår arméchefens förslag om utökning av antalet reservofficerare vid armén får jag erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 augusti 1950 beslutat öka antalet reservofficerare, som må antagas vid armén under år 1951, med 30 till 250. Jag är icke beredd att i förevarande sammanhang förorda en ytterligare ökning. Jag får erinra om att här avsedd personal är utbildad till värnpliktiga officerare. Med hänsyn till de betydande kostnader ett bifall till förslaget skulle innebära för fredsorganisationen synes förslaget böra prövas först i samband med framtida principbeslut rörande försvarskostnaderna.

Med förenämnda skrivelse den 29 september 1950 har överbefälhavaren beträffande frågan om kompletterande utbildning av gruppchefer vid armén och kustartilleriet, vissa värnpliktiga vid flottan och befäl vid luftbevakningen framhållit, att försvarsgrenscheferna utarbetat underlag, sammanfattat i en vid skrivelsen fogad promemoria, för fortsatta undersökningar och överläggningar. Överbefälhavaren har anmodat försvarsgrenscheferna att avge förslag rörande ifrågavarande utbildning och äska erforderliga medel å tilläggsstat för budgetåret 1950/51 samt för budgetåret 1951/52. Av promemorian framgår att utbildningen avser 12 900 gruppchefer vid armén ur åldersklasserna 1947—1949 (mot av överbefälhavaren tidigare angivet antal av 10 500), därav 4 500 skulle fullgöra en månads extra tjänstgöring i omedelbar anslutning till avslutad första tjänstgöring våren 1951, 6 800 inkallas till en månads extra utbildning våren 1951 samt 1 600 inkallas till en månads extra tjänstgöring hösten 1951 i anslutning till dem då åvilande re-

petitionsövning. Inkallelsen har angivits böra ske med åberopande av 28 § värnpliktslagen eller, därest detta icke kunde ifrågakomma, såsom beredskapsövning (§ 27: 2). Kostnaderna torde kunna uppskattas till drygt 4 miljoner kronor för budgetåret 1950/51. — För kustartilleriets del förordas inkallelser av 1 560 gruppchefer till en månads extra utbildning vid olika tidpunkter under 1951. Kostnaderna ha uppskattats till omkring 650 000 kronor. — För flottans del förordas att kompletterande utbildning av vissa fartygsbesättningar under 90 dagar skall äga rum från och med den 1 april 1951 å för ändamålet nyutrustade fartyg. Kostnaderna för budgetåret 1950/51 ha uppskattats till omkring 2 miljoner kronor.

Vad först angår förslaget om inkallande av gruppchefer vid armén och kustartilleriet till en månads extra tjänstgöring för kompletterande utbildning får jag till en början erinra om att frågan om gruppcheferutbildningens framtida ordnande för närvarande är föremål för utredning. Jag är väl medveten om att i varje fall gruppcheferna ur de äldsta av de åldersklasser, som nu ifrågasatts skola inkallas, icke utbildats med de förbättrade utbildningsmetoder som på senaste tid tillämpas. Å andra sidan torde övergången till repetitionsövningar i krigsförband ha skapat förutsättningar att öka gruppchefernas användbarhet. Det är emellertid uppenbart att en ytterligare utbildning av dessa äldre gruppchefer skulle göra dem mer skickade att fullgöra sina uppgifter i krigsorganisationen. Jag delar uppfattningen att, därest inkallelser av beredskapsskäl finnas böra ske, i första hand ifrågavarande gruppchefer böra inkallas. Frågan om dylika inkallelser måste emellertid bedömas med utgångspunkt från det aktuella beredskapsläget. Jag anser för närvarande icke möjligt att bedöma huruvida dylika inkallelser böra tillgripas. Jag får i detta sammanhang framhålla, att Kungl. Maj:t erhållit riksdagens bemyndigande att bestrida av beredskapsinkallelser föranledda kostnader genom överskridande av vederbörliga å riksstaten uppförda anslag.

Vad härefter angår frågan om inkallande av värnpliktiga ur flottan till extra tjänstgöring under tre månader får jag erinra om att enligt gällande bestämmelser dessa värnpliktiga fullgjort all dem åliggande fredsutbildning, för närvarande 12 månader i en följd. Mot denna utbildningstids tillräcklighet i och för sig torde några erinringar icke förefunnits. Inom marinledningen pågå emellertid vissa undersökningar, syftande till en omläggning av utbildningsgången inom den totala utbildningstiden av 12 månader. Det förhållandet att flottans värnpliktiga fullgöra all tjänstgöring i en följd medför att de icke kunna erhålla kompletterande utbildning på sådan materiel som tillförts marinen efter det deras värnpliktstjänstgöring fullgjorts. De nu föreslagna inkallelserna torde i första hand åsyfta kompletterande utbildning med den materiel, som under senare år i samband med fartygens modernisering tillförts flottan. Önskvärdheten av en dylik kompletterande utbildning kan icke förnekas. Ifrågavarande värnpliktiga ha emellertid såsom nämnts fullgjort all dem i fredstid åliggande utbildning. En inkallelse till tjänstgöring måste därför ske i form av beredskapsövning. Såsom jag tidigare framhållit anser jag icke möjligt att nu bedöma, huruvida dylika inkallelser böra äga rum.

Av mig i det föregående förordade förslag, berörande driftbudgeten, innebära för budgetåret 1950/51 förändringar i fråga om bemyndiganden och uppskattat betalningsutfall ävensom anslagsäskanden å tilläggsstat enligt följande sammanställning.

Ä n d a m å l	Bemyndigan- den eller anslag	I förhållande till tidigare beräkningar ökat betal- ningsutfall	Därav anslag å tilläggsstat
För lågt beräknat betalningsanslag för flygvapnets materielanskaffning	—	45·0	45·0
Tidigare betalningsutfall på grund av forcering av materielleveranserna	—	25·0	10·0
Nya beställningsbemyndiganden i anledning av överbefälhavarens förslag, inklusive forceringskostnader	65·0	22·0	16·0
Förstärkning av den personella beredskapen	1·0	1·0	1·0
Summa	66·0	93·0	72·0

Vad slutligen angår *kapitalbudgeten* anser jag att ytterligare medel böra äskas för att fortsätta pågående flygfältsarbeten. Hittills anvisade anslag äro redan disponerade. Jag förordar att å tilläggsstat äskas 5 miljoner kronor. Riksdagen har bemyndigat Kungl. Maj:t att för innevarande budgetår igångsätta flygfältsarbeten inom en ram av 5 miljoner kronor utöver för budgetåret anvisat anslag. Detta bemyndigande har ännu icke utnyttjats. Något ytterligare bemyndigande torde icke erfordras.

I fråga om de till befästningsfonden hänförliga byggnadsarbetena medge förefintliga reservationer och odisponerade belopp av de för budgetåret 1950/51 anvisade anslagen igångsättande av byggnadsarbeten till väsentligt högre belopp än som kan inrymmas i den för försvaret för år 1950 avsedda byggnadskvoten. Förutsättningar synas föreligga att genom extra kvottilldelning öka försvarets byggnadsvolymer för år 1950 med mellan 15 och 20 miljoner kronor, inklusive flygfältsbyggen. Undersökningar pågå i syfte att utvärdera förutsättningarna för att igångsätta ytterligare byggnadsarbeten med anlåtande av tillgängliga anslagsmedel. Jag är icke beredd att nu förordar att å tilläggsstat anvisas ytterligare anslag för dylika arbeten. Frågan om anvisande av dylika anslag å tilläggsstat för budgetåret 1950/51 torde få upptagas i samband med behandlingen av fortifikationsförvaltningens medelsäskanden för budgetåret 1951/52, då säkrare hållpunkter föreligga för bestämmandet av försvarets byggnadskvot för år 1951.

Hemställan.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i det föregående angivna grunder medgiva utläggande av beställningar inom följande kostnadsramar, nämligen för

- a) *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. 34 000 000 kronor,*
- b) *Marinen: Fartygsbyggnader 8 000 000 kronor,*
- c) *Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m. 6 000 000 kronor samt*
- d) *Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. 8 000 000 kronor;*

II. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa följande reservationsanslag, nämligen till

- a) *Försvarsstaben: Engångsanskaffning av viss materiel m. m. 2 000 000 kronor;*
- b) *Armén: Beklädnad m. m. 500 000 kronor;*
- c) *Armén: Hemvärnets övningar 100 000 kronor;*
- d) *Armén: Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. 675 000 kronor;*
- e) *Marinen: Fartygsbyggnader 10 000 000 kronor;*
- f) *Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m. 10 000 000 kronor;*
- g) *Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. 45 000 000 kronor;*
- h) *Engångsanskaffning av sjukvårdsmateriel m. m. 500 000 kronor; samt*
- i) *Lottaorganisationen 225 000 kronor;*

III. a) till *Krigsmaterielverket: Engångsanskaffning av vissa maskiner m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor;*

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att därutöver beställningar å maskiner m. m. må utläggas inom en kostnadsram av 3 000 000 kronor;

IV. till *Vissa flygfältsarbeten m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under försvarets fastighetsfond, flygvapnets delfond, anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erik Berggren.
